

УДК: 159.947.2

Бондаревич І.М.

канд. філос. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

ПИТАННЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

Світ, що швидко трансформується потребує від сучасного фахівця навички прийняття ефективних рішень. Засади опанування такої навички

сьогодні виходять за межі спеціального або фахового знання тої чи іншої галузі, адже потребують ширшої обізнаності, і психологічної у тому числі. Під ефективними розуміються рішення, які претендують на той чи інший рівень розв'язання ситуації не тільки на зараз, а й в перспективі, не тільки для певної особи чи групи, а для якомога більшої кількості людей, процесів, явищ.

Сьогодні в межах психологічної науки сформовано і продовжує свій розвиток декілька напрямків досліджень означеного питання. Один з них – когнітивно-поведінкова терапія. Її засновник – А. Бекк пішов шляхом вивчення і деталізації неусвідомлених епіфеноменів, пов'язаних із процесом вибору і прийняття рішення. Запропонована в межах цього напрямку класифікація когнітивних упереджень [1] містить такі з них як:

- чорно-біле мислення;
- дискваліфікація позитивного;
- надмірне узагальнення;
- невірне маркування;
- розумовий фільтр;
- поспішний висновок;
- катастрофізація та мінімізація;
- емоційне міркування;
- потрібне твердження;
- персоналізація.

Цей перелік збільшується, особливо в міру з'ясування відмінностей між упередженнями представників різних культур [4].

Другий напрямок є міждисциплінарним за своєю суттю, адже поєднує історичний, психологічний підходи та когнітивістику. Д. Даймонд проаналізувала в історичному контексті помилкові рішення, які реалізували ті чи інші народи в різні часи історії. Серед спричиняючих вона визначила такі психо-соціальні феномени:

- епіфеномен «повзучої нормальності» (настільки повільні зміни, що вони не фіксуються);
- «відсутність досвіду, або втрата пам'яті про нього»;
- збій в когніціях («міркування за хибною аналогією»);
- «завузький кругозір і егоїстичні інтереси» (так звані «логіка колективних дій» і «раціональна поведінка»);
- «прив'язаність до речей, дій, проектів, які виявляються згубними, але в які ми, як люди, вже вклалися» [2].

Також в сучасному науковому дискурсі виокремлюється суто психологічний підхід до вивчення ефекту програвших рішень у зв'язку з біо-психічними епіфеноменами, такими як подвійні стандарти, ірраціональні й немотивовані вчинки тощо. В цьому контексті епіфеномен подвійних стандартів (говоримо одне, а діємо по-іншому) пояснюється виразними

типологічними властивостями нервової системи, що полягають в домінуванні першої сигнальної системи (бажання, пристрасті, рефлексії, інстинкти) над другою сигнальною системою (розум і сумління). Г. Гофстед, пояснюючи причини розбіжності між декларованими та реальними цінностями, зауважував, що ними можуть бути: «...відсутність можливостей реалізації чи наявність конкурентних і суперечливих цінностей; недостатньо адекватне усвідомлення внаслідок обмеженості інтелектуальних можливостей, механізми психологічного захисту; неадекватна вербальна репрезентація внаслідок різноманітних табу» [3]. Дослідник визначає сутність подібних психічних епіфеноменів як порушення кореляції між свідомою і несвідомою сферами: «свідомі переконання чи уявлення про власні цінності можуть не збігатись з реальними регуляторами діяльності як за змістом, так і за психологічною природою» [3].

Зазначене актуалізує роботу з формування в освітньому просторі підстав для розширення психологічної обізнаності у студентів всіх спеціальностей (теорія і практика психологічної саморегуляції; навички самоаналізу і рефлексії; теорія і практика прийняття рішень тощо), а також організацію в його межах якісного психологічного супроводу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Beck A., Freeman A., & Davis D. *Cognitive therapy of personality disorders* (2nd ed.). New York: Guilford Press. 2004. [in English].
2. Diamond J. *Collapse: how societies choose to fail or survive*. New York and London: Viking Penguin. 2005. 430-442 [in English].
3. Hofstede G. *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications, 2001. 209-211 [in English].
4. Siddika U., Chowdhury K., Hossain M. Cognitive Distortion Scale for Bangladesh: Development and Properties. *Dhaka University Journal of Biological Sciences*, 2024. 33(2), 97-109. doi:10.3329/dujbs.v33i2.75820